

צריך שיהיה השעיר המשתלח חי בשעת מתן הדם (ע"פ תוס' ישנים, תוס' רא"ש וריטב"א).

אָמְרֵי דְּבֵי רַבִּי יִנְאִי וְכוּ'. ואף שלעיל (מ, ב) הובאה דרשה זו בברייתא בשם רבי יהודה עצמו, כאן הובאה בשם דבי רבי ינאי, משום שבברייתא היה מקום לומר שהטעם שאם מת המשתלח יביא שעיר אחר לשילוח הוא מפני שלא הושלמה מצות שילוחו, אך לא היינו יודעים שמחמת מיתתו הדם נפסל (תוס', ע"פ שיח יצחק).

בְּנֵי הָעִיר שֶׁשָּׁלְחוּ אֶת שְׁקָלֵיהֶן. הקדמה. את כספי מחצית השקל היו נוטנים בלשכה בבית המקדש, ושלוש פעמים בשנה היו הגזברים לוקחים מהלשכה שקלים, ומניחים אותם בשלוש קופות לשם כל מי שנתן מחצית השקל, ועל ידי כך נחשבים כל התורמים שותפים בקרבנות הציבור שהיו קונים בשקלים אלו, והנחת השקלים בקופות נקראת 'תרומת הלשכה' (רש"י כאן, ולעיל סב, א; רמב"ם פיהמ"ש שקלים ב, א, ובהלכות שקלים ב, ד).

וְנִגְנְבוּ אוֹ שְׂאֵבָדוֹ אִם נִתְרַמָּה תְּרוּמָה נִשְׁבָּעִין לְגִזְבְּרִין. ואף שאין נשבעים על ההקדשות, תקנת חכמים היא כדי שלא יזלזלו בני אדם בהקדשות. או שמדובר בשלוחים הנוטלים שכר ונשבעים כדי שלא להפסיד את שכרם, ולפי זה יש לפרש ש'נגנבו' האמור כאן הכוונה על ידי לסטים מזוין, ואבדו' על ידי טביעת ספינתם בים וכיצא באלו, שהם אונס, ושומר שכר פטור עליהם [שאינו בגניבה ואבידה ממש, אף שאינם חייבים עליהם משום שלא נאמרו דיני שומרים בהקדש, מכל מקום אין להם ליטול שכר], ומה שאמרו 'נשבעים לגזברין', היינו שנשבעים במעמד הגזברים (ע"פ גמ' ב"מ נח, א, ראה שם בהרחבה).

והטעם שאם נתרמה תרומה נשבעים לגזברים [או במעמדם], משום שבאופן זה ההפסד הוא של הקדש, שכן מבואר בברייתא בב"מ [שם] ש'תורמים על האבוד', ואבוד' הוא שאבד שקלו מידי השליח ולא נודע לבעלים על כך עד שנתרמה התרומה, ואף אם הגניבה או האבידה אירעו קודם שנתרמה התרומה, שכל זמן שלא נודע לשולח ששקלו נגנב או אבד, אין האחריות עליו, ולכן תורמים עליו את תרומת הלשכה כדי שיהיה לו חלק בקרבנות, ולכן נשבעים השליחים לגזברים [אולם אם נודעה הגניבה או האבידה לבעלים קודם שנתרמה הלשכה, הם חייבים לתת שוב מחצית השקל, ולכן באופן זה נשבעים השליחים לבעלים, כמבואר בהמשך הברייתא כאן] (רש"י כאן ובב"מ שם). ויש סוברים, ש'אבוד' היינו שאבד שקלו לאחר שכבר הגיע לידי הגזברים [אולם אם אבד מידי השליח קודם שנתרמה התרומה, אין תורמים עליו], ומה שאמרו כאן שאם נתרמה תרומה ההפסד הוא של הקדש, זהו הדין השני האמור בברייתא בב"מ, ש'תורמין על הגבו', דהיינו ששקלו נמצא ביד השליח בשעת התרומה, ואזי אף אם יאבד אחר התרומה, אינו באחריות הבעלים ואינו צריך לתת שוב מחצית השקל, ולכן נשבעים השליחים לגזברים (תוס', תוס' ישנים).

אֵלּוּ וְאֵלּוּ שְׁקָלִים הֵם - גם השקלים ששקלו במקום אלו שנאבדו או שנגנבו, שכוין שהקדישום, קדשו (רש"י ב"מ נח, א). ואין זה 'הקדש בטעות', לפי שהקדישום בשעה שהיו מחויבים בכך, שהרי אז עדיין לא נמצאו (תפארת יעקב על התפארת ישראל שקלים ב, ט; ערוך השולחן העתיד שם פ, ד), והיו צריכים שיהיה להם מיד באותה שעה חלק בקרבנות הציבור (תפארת ציון שקלים ב, א).

הכל מודים שאם נתכפר בשאינה אבודה, אבודה מתה, ומכל מקום אין דינו של רבי אבא דומה לגמרי לדינו של רבי יוחנן, שבדינו של רבי יוחנן, כשמת אחד מהם נדחה חבירו לגמרי [לדעתו שבעלי חיים נדחים] ואי אפשר עוד להתכפר בו, אבל בדינו של רבי אבא, אין האבודה נדחית כל כך בשעה שנאבדה [כיון שלעולם דעתו עליה להקריבה אם תימצא], ולכן אם נמצאה קודם שנתכפר בשניה, רשאי להתכפר בה [גם לדעת רבי יוחנן שבעלי חיים נדחים], אלא שהלכה למשה מסיני הוא שחטאת שאבדה והתכפרו בעליה באחרת דינה למיתה (ע"פ תוס' ישנים ותוס' רבינו פרץ לעיל סד, ב).

הפריש שתי חטאות לאִתְּרִיּוֹת וְכוּ', שאם תאבד אחת יביא את חברתה (רש"י פסחים צ, ב), ופירש שאחת תהא להקריבה והשניה לאחריות, שאילו הקדיש שתי חטאות על חטא אחד על מנת שיקריבו את שתיהן, אין ההקדש חל, משום שאי אפשר להקדיש אלא דבר שסופו ליקרב, ואי אפשר להקריב יותר מקרבן אחד על חטא אחד [ואף אם מפריש את שניהם בבת אחת, הלא 'כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו'] (תוס' ישנים; ריטב"א; תוס' פסחים שם ד"ה הפריש, ע"פ חזו"א מנחות צ, א), או משום שהפרשת החטאת היא תחילת הכפרה, ואי אפשר ששני קרבנות יכפרו על חטא אחד (חלקת יואב קמא אה"ע לו [בדעת התוס' הנ"ל], המוכיח כן מגמ' שבת עא, ב). והקדש זה הוא דין מיוחד, שהוא קדוש לאחריות, ועל הקדש זה נאמרה ההלכה למשה מסיני שרועה, ואין זה בגדר תנאי שלא תחול קדושתו אלא אם כן יאבד האחר, שבאופן שעושה תנאי, הרי שלאחר שקרב האחר, השני אינו הקדש כלל, ואינו רועה (מנחת אברהם זבחים ד, א, בשם הגר"ז, בביאור התוס' הנ"ל).

ויש שפירשו כעין זה, שכל זמן שהוא חייב חטאת, יכול להפריש לחובתו כמה קרבנות ולהתכפר באחד מהם [שדוקא אם מקדישים על מנת להקריב את כולם לא חלה קדושתו, שאין אדם מביא שני קרבנות לכפרת חטא אחד], ולאחר שהקריב אחד מהם, האחר נחשבת כמותר חטאת שרועה (חזו"א א"ח קכד לפסחים צז, ב, אך נשאר בצ"ע). ויש סוברים, שניתן להפריש שתי חטאות על חטא אחד, גם כאשר אינו מפרישן לאחריות כלל (רמב"ם שגגות ג, ה, ופסולי המוקדשים ד, ה, ע"פ אבי עזרי פסולי המוקדשים שם בדעתו), שכוין שהוא חייב חטאת, לא פקע חיובו בהקדשת קרבן אחד, וחלה על השני קדושת הגוף של קרבן חטאת רגיל (קן אורה מנחות פ, א).

בְּשִׁלְמָא נִשְׁפָּךְ הַדָּם יָמוּת הַמִּשְׁתַּלַּח דְּאִתֵּי לָא אִיתְּעִבִּיד מִצְּרִיתָהּ וְכוּ', שכוין שנשפך הדם וצריך להביא שנים חדשים כדי להגליל עליהם, ההגללה דוחה את השעיר הנוטר, וכיון שבעלי חיים נדחים, ימות המשתלח (רש"י ע"פ תוס' ישנים, תוס' רא"ש). ולפירוש זה, סוברת הגמ' בקדושתה, שהדיחו אינו מחמת שנותר יחידי [וכפי המבואר בכל הסוגיא שאין הגורל גורם את הדיחוי, ואדרבה לדעת רב הגורל גורם שיהא חוזר ונראה, שמעתה יש לו בן זוג], משום שרק בתירוץ חידשה הגמ' את הדין ששניים צריכים להיות חיים עד למות דמים (תוס' ישנים, ותוס' רא"ש). ויש שפירשו, שהדיחוי הוא מצד שנותר יחידי, אלא שבקדושתה סברה הגמ' שדוקא אם נשפך הדם נדחה השעיר המשתלח, משום שהוא טפל לשעיר של שם ולכן הוא תלוי בנתינת דמו, אבל אם מת המשתלח לא יושפך הדם, כיון שהשעיר של שם שהוא העיקר אינו תלוי בשעיר המשתלח שהוא טפל, ובתירוץ חידשה הגמ', שגם השעיר של שם תלוי בשעיר המשתלח, ולכן